

تحلیل روند تحقق‌پذیری شهر همیار کودک (CFC)

مطالعه موردی: شهر شیراز

آزاده حاجی‌زاده^۱، رحیم سرور^۲ و عبدالرضا فرجی‌راد^۳

تاریخ وصول: ۱۳۹۶/۴/۳، تاریخ تایید: ۱۳۹۶/۸/۲۲

چکیده

مفهوم شهر همیار کودک براساس سبب‌سنجی است که در آن به حقوق کودکان توجه می‌شود و سیاست‌ها و قوانین و برنامه‌ها و بودجه را براساس نیازهای کودکان در شهرهای امروزی منعکس می‌کند. طرح مراکز همیار کودک توسط صندوق کودکان سازمان ملل (یونیسف) و برنامه اسکان انسانی سازمان ملل متحد (هایتت) در سال ۱۹۹۶ تاسیس شد. هدف این طرح، اجرای کنوانسیون حقوق کودک در سطحی بود که در آن بتوان بیشترین تأثیر را بر روی کودکان گذاشت. در همین راستا، تحقیق حاضر با هدف روند تحقق‌پذیری شهر همیار کودک در شهر شیراز انجام پذیرفته است.

روش تحقیق این نوشتار، توصیفی - تحلیلی به صورت موازی، گردآوری اطلاعات و داده‌ها از طریق پرسشنامه محقق ساخته و جامعه آماری آن را دو گروه مدیران شهری، متخصصین و خبرنگان شهری و والدین ساکن شهر شیراز تشکیل می‌دهند. با تکیه بر روش همبستگی پیرسون، شیراز در همه مولفه‌های تعریف شده نشان داد هیچ‌یک از گویه‌های مشارکت کودکان، چارچوب قانونی همیار کودک، استراتژی جامع حقوق کودکان در شهر، واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ، ارزیابی و سنجش تأثیر قوانین بر کودکان، بودجه کودکان، گزارش از وضعیت کودکان شهری، شناخت حقوق کودکان و حمایت مستقل از کودکان دارای میانگین ۳ و بالاتر نبوده و این امر نشان می‌دهد، به‌طورنسبی، شهر شیراز از لحاظ اصول شهر همیار کودک در وضعیت مطلوب قرار ندارد. همچنین تحلیل صورت‌گرفته براساس مدل رگرسیون چند متغیره، در شهر شیراز، شاخص شناخت حقوق کودکان به‌عنوان مهمترین و موثرترین متغیر پیش‌بینی‌کننده شهر همیار کودک با ضریب ۰.۴۲۶ در بالاترین رتبه قرار دارد.

کلیدواژگان: کودک، شهر همیار کودک، کنوانسیون حقوق کودک، حقوق کودکان، شیراز.

۱. دانشجوی دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، (نویسنده مسئول).

۳. استاد گروه جغرافیای سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

بیان مساله

در آینده نزدیک، اکثریت کودکان جهان با توجه به گفته یونیسف از گزارش ۲۰۱۲ کودکان جهان، در شهرها و شهرستان‌ها رشد خواهند کرد. به‌طور متوسط ۳۷ درصد جمعیت در کشورهای پیشرفته و حداکثر ۴۹ درصد در کشورهای کم توسعه‌یافته را کودکان تشکیل می‌دهند. تقریباً نیمی از کودکان، در سراسر جهان در مناطق شهری زندگی می‌کنند و اغلب به‌عنوان آسیب‌پذیرترین بخش از جمعیت مشاهده شده‌اند. زندگی در خانه‌های پرجمعیت موقتی است و اغلب گذرا است و حتی بدتر از آن، مجبور به زندگی در پیاده‌روها و خیابان‌های وحشتناک است، بدان معنا که کودکان اغلب در دام فقر می‌افتند که فرار از آن بسیار دشوار است. زندگی در زاغه (مناطق فقیر) خطراتی مانند اخراج، خشونت، قاچاق و تخلف از حقوق اصلی کودکان را به‌دنبال دارد. زاغه‌نشینان فقیر شهر از میزان مرگ‌ومیر بالا، بهداشت ضعیف رنج می‌برند. همان‌طور که شیوع کوتاه‌مدتی و کم‌وزنی در آنها مشاهده می‌شود. تغذیه ناکافی، شرایط غیربهداشتی زاغه‌نشینان و قرارگرفتن در معرض آب‌آلوده، کودکان و خانواده‌های آنها را در معرض خطر بیماری و مشکلات بهداشتی حاد قرار می‌دهد. شهرهایی فقط برای جوانان^۱ (۲۰۱۴: ۱). طرح شهرهای همیار کودک برای به رسمیت شناختن چندین روند مهم بوجود آمد که شامل تحول سریع و شهرنشینی جوامع جهانی، افزایش مسئولیت‌های شهری و جامعه برای مردم خود در زمینه‌های تمرکززدایی و در نتیجه افزایش اهمیت شهرها و شهرستان‌ها در سیستم‌های سیاسی و اقتصاد ملی می‌باشد. این طرح اجرای کنوانسیون، حقوق کودک را در سطحی که در آن بیشترین تأثیر مستقیم در زندگی آنان داشته باشد را ترویج می‌دهد. این یک استراتژی برای افزایش، بالاترین کیفیت زندگی شهروندان است (ساخت شهرهای همیار کودک چارچوبی برای عمل^۲ (۲۰۰۴: ۱-۳). شیراز یکی از قدیمی‌ترین مراکز سکونتگاهی از گذشته‌های دور تا به امروز بوده است و ذکر نام آن در متون تاریخی خالی از این امر نیست. توسعه شهرنشینی در شیراز بدون توجه به کودکان و نیازهای اساسی آنها انجامیده، کودکانی که سرمایه‌های آینده شهر و شهروندان فعالی در آینده خواهند شد. در همین راستا، هدف اصلی این نوشتار، بررسی روند تحقق‌پذیری شهر همیار کودک در شهر شیراز و تدوین راهکارهایی جهت ارتقا شهر شیراز نسبت به شهر همیار کودک می‌باشد. جهت نایل آمدن به این هدف، پاسخ‌گویی به سوالات زیر ضروری است:

۱. آیا شهر شیراز از لحاظ عناصر اصلی ساخت شهر همیار کودک در وضعیت مناسبی قرار دارد؟

۲. عناصر اصلی موثر بر تحقق شهر همیار کودک در شهر شیراز کدامند؟

مبانی نظری تحقیق

کودک: طبق تعریف فرهنگ‌فارسی معین، کودک به‌معنای کوچک، صغیر و فرزندی است که به‌حد بلوغ نرسیده (دختر و پسر) یا طفل آورده شده‌است (معین، ۱۳۶۲: ۳۱۱۷). از سوی دیگر، طبق تعاریف حقوقی جمهوری اسلامی ایران، کودک به‌فردی اطلاق می‌شود که به بلوغ نرسیده باشد. قانون مدنی در تبصره یک ماده ۱۲۱۰ مصوبه ۱۳۶۰ مجلس

1. jast cities for children
2. Bulding child friendly cities A framework for action

شورای اسلامی، سن بلوغ را برای پسران پانزده و برای دختران نُه‌سال قمری ذکر کرده است (منصور، ۱۳۷۷: ۳۷۲). در حالی که اعلامیه جهانی حقوق کودک نیز در ماده یک خود کودک را کسی می‌داند که کمتر از ۱۸ سال سن داشته باشد. مگر آنکه قوانین ملی کشور سن بلوغ را کمتر از آن تشخیص دهند (پیام یونسکو، آبان ۱۳۷۱: ۴۰). کنوانسیون حقوق کودک نیز که مفاد آن در سال ۱۳۶۸ یا (۱۹۸۹) به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسیده و مجلس شورای اسلامی ایران نیز در سال ۱۳۷۲ آن را پذیرفته‌است، در ماده یک خود اشاره به آن دارد که کودک کسی است که کمتر از ۱۸ سال داشته باشد، مگر آنکه طبق قانون قابل اجرا در مورد کودک، سن بلوغ کمتر تشخیص داده شود (سروش و یونسف، ۱۳۷۶: ۳). همچنین، لازم به یادآوری است که طبق تعاریف مرکز آمار ایران سن فعالیت بین ۱۵ تا ۶۴ سال است (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۷). در همین مورد، کودک به کسی گفته می‌شود که دارای اجازه فعالیت شغلی نباشد که در این تعریف نیز، سن کودک حداکثر ۱۵ سال است. اما طبق تعریف قانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان ایران نیز گروه‌های سنی به گروه‌های قبل از دبستان، سال‌های آغاز دبستان، سال‌های پایان دبستان، دوره راهنمایی و سال‌های دبیرستان تقسیم می‌شود که براساس آن‌ها به انتشار نشریات مختلف پرداخته می‌شود، با توجه به آن‌که سنین قبل از دبستان تا ۶ سالگی، دوره دبستان ۷ تا ۱۱ سالگی، دوره راهنمایی ۱۲ تا ۱۴ سالگی و دوره دبیرستان ۱۵ تا ۱۸ سالگی را دربر می‌گیرد. نشریات این قانون و دیگر ناشران نیز برای کودکان و نوجوانان است. می‌توان به این نتیجه رسید که به تعریف این قانون منظور از نوجوانان افراد بین ۱۵ تا ۱۸ سال و مقصود از کودک، افراد کمتر از ۱۵ سال تمام است. از دیدگاه روانشناسی نیز مراحل رشد کودک شامل ادوار مختلفی است. کودک از تولد تا ۱۵ ماهگی نوزاد نامیده می‌شود و از ۱۵ ماهگی تا ۲/۵ سالگی کودکی نوپاست، بین ۲/۵ تا ۵ سالگی دوران خردسالی یا پیش‌دبستانی کودک است، میانه کودکی نیز دوران دبستانی یا ۶ تا ۱۲ سالگی است و از ۱۲ سالگی به بعد دوران بلوغ یا نوجوانی فرامی‌رسد (رضویان، ۱۳۷۸: ۷۶). به‌طور کلی می‌توان گفت که کودک، شهروند نابالغی است که حدود مرز میان کودکی و جوانی او به‌طور دقیق نامشخص است (شارپ، سونیا و کاوی، هلن، ۱۳۷۶: ۷)، (شیعه، ۱۳۸۵: ۱۳-۱۵).

شهر همیار کودک: طرح شهرهای همیار کودک برای به‌رسمیت‌شناختن چندین روند مهم بوجود آمد که شامل تحول سریع و شهرنشینی جوامع جهانی، افزایش مسئولیت‌های شهری و جامعه برای مردم خود در زمینه‌های تمرکززدایی و در نتیجه افزایش اهمیت شهرها و شهرستان‌ها در سیستم‌های سیاسی و اقتصاد ملی می‌باشد. این طرح اجرای کنوانسیون حقوق کودک را در سطحی که در آن بیشترین تأثیر مستقیم را در زندگی کودکان داشته باشد را ترویج می‌دهد. این یک استراتژی برای افزایش، بالاترین کیفیت زندگی شهروندان است (ساخت شهرهای همیار کودک چارچوبی برای عمل^۱، ۲۰۰۴: ۱-۳).

ساخت مراکز همیار کودک: به‌منظور قرارداد کودکان در مرکز توسعه شهری، طرح مراکز همیارکودک توسط صندوق کودکان سازمان ملل (یونسف) و برنامه اسکان انسانی سازمان ملل متحد (Unhabitat) در سال ۱۹۹۶ تأسیس شد. هدف این طرح، اجرای کنوانسیون حقوق کودک در سطحی بود که در آن بتوان بیشترین تأثیر را روی زندگی کودکان گذاشت. خارج از این پدیده، مفهوم شهر همیارکودک براساس سیستمی دولت محلی قرار داشت که

1. Bulding child friendly cities A framework for action

در آن به حقوق کودکان توجه می‌شود و سیاست ما و قوانین و برنامه‌ها و بودجه را منعکس می‌کند. ساخت شهر همیار کودک به‌اجرای کنوانسیون حقوق کودک اشاره دارد. یونیسف یک چارچوبی را برای عمل ابداع کرد که پروسه اجرای موارد فوق‌الذکر کنوانسیون را توسط دولت‌ملی به یک پروسه دولت‌محلی تبدیل نماید. از طریق این چارچوب عملی، نیازهای خاص کودکان رسیدگی می‌شود. در واقع این چارچوب می‌تواند به‌عنوان یک استراتژی برای کودکان، برای دستیابی به بیشترین پتانسیل بررسی شود. چارچوب مراکز همیارکودک براساس نه اصل زیر کنوانسیون حقوق کودک می‌باشد: ۱. مشارکت کودکان: ترویج شرکت فعال کودکان در موضوعاتی که زندگی آنها را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. گوش دادن به نقطه‌نظرات آنها و در نظر گرفتن آنها در تصمیم‌گیری‌ها؛ ۲. یک چارچوب قانونی همیاری کودک: اطمینان از اینکه چارچوب و روش‌ها، قانونی و نظارتی است که همواره حقوق همه کودکان را ترویج و محافظت می‌کند؛ ۳. استراتژی جامع حقوق کودکان در شهر: توسعه یک استراتژی مفصل و جامع یا یک دستور کار برای ساخت شهر همیاری کودک براساس کنوانسیون؛ ۴. یک واحد حقوق کودکان یا مکانیسم هماهنگ: توسعه ساختارهای دائمی، در دولت محلی برای تضمین توجه به اولویت‌های دیدگاه کودکان؛ ۵. ارزیابی تأثیر قوانین بر کودکان: اطمینان از اینکه در پروسه سیستماتیک برای ارزیابی تأثیر قانون، سیاست و عمل بر کودکان یعنی تأثیر در پیش از، در زمان و بعد از اجرا؛ ۶. بودجه کودکان: حصول اطمینان از تعهد منابع کافی و تحلیل بودجه برای کودکان؛ ۷. گزارش منظم از وضعیت کودکان شهر: حصول اطمینان از نظارت کافی و جمع‌آوری اطلاعات از وضعیت کودکان و حقوق آنها؛ ۸. حمایت مستقل از کودکان: حمایت سازمان‌های غیردولتی و توسعه مؤسسات حقوق بشری مستقل بازرسان یا مأموران کودکان برای کودکان جهت ترویج حقوق آنها و ۹. معرفی حقوق کودکان: اطمینان از آگاهی حقوق کودکان در میان بزرگسالان و کودکان (ایجاد مراکز همیار کودک، ۲۰۱۴: ۷-).

پیشینه تحقیق

در زمینه ساخت شهرهای همیار کودک پژوهش‌های بین‌المللی صورت گرفته از جمله گزارش‌ها و مجموعه مقالاتی که از طرف مرکز پژوهش یونیسف انتشار یافته‌است. از جمله این پژوهش‌ها با عناوین: چشم‌انداز بین‌المللی جهان، مرکز تخصصی برای برنامه‌ریزی شهری (۲۰۱۴)، در پژوهشی با عنوان شهرهایی فقط برای جوانان، نتایج این پژوهش حاکی از آن است که با بررسی پروژه‌های آزمایشی منطقه‌های همیار کودک در اندونزی، ایالات متحده آمریکا و لبنان، به این نتیجه رسید که مشارکت یک حق اساسی برای کودکان است و آنها قابلیت شرکت در تصمیم‌گیری‌های مهم برای زندگی و فضای زندگی خود را دارند و دست‌والعمل‌هایی برای بهبود مشارکت کودکان اعلام گردید. مرکز پژوهش یونیسف، دبیرخانه بین‌المللی برای شهرهای همیار کودک (۲۰۰۴)، در مقاله‌ای با عنوان ساخت شهرهای همیار کودک چارچوبی برای عمل، یک مورد مطالعه، نتیجه این مقاله بیانگر در این گزارش با توجه به پروسه ساخت شهرهای همیار

1. Building child friendly cities:A framework for Action

2. World Vision International 2014

3. UNICEF Innocenti Research Centre International Secretariat for Child Friendly Cities 2004

کودک، پایه‌های مهم ساخت این شهرها را از جمله: ۱. عدم تبعیض؛ ۲. بهترین منافع نام برده شده. در انتها نُه اصل پذیرفته شده کنوانسیون حقوق کودک با عنوان چارچوب مراکز همیاری کودک را اعلام می‌دارد. در واقع چارچوب مراکز همیاری کودک براساس نُه اصل: ۱. مشارکت کودکان؛ ۲. یک چارچوب قانونی همیاری کودک؛ ۳. استراتژی حقوق کودکان یک شهر بزرگ؛ ۴. یک واحد حقوق کودکان با مکانیسم هماهنگ؛ ۵. ارزیابی تأثیر بر کودکان؛ ۶. بودجه کودکان؛ ۷. گزارش منظم از وضعیت کودکان شهر؛ ۸. حمایت مستقل از کودکان؛ ۹. معرفی حقوق کودکان، بنا می‌گردد. کینگستون در مجموعه مقالات موسسه مهندسان عمران^۱ (۲۰۰۷) در مقاله‌ای با عنوان ساخت شهرهای همیار کودکان نمونه موردی شهر دنور، نتایج آن حاکی از این است که با توجه به اصول CRC در مورد حقوق کودکان، ابتکار عمل مراکز همیاری کودکان، چگونگی ساخت آن، سهامداران ذی‌نفع و سنجش یادگیری دروس را بررسی می‌کنند. در این مقاله، به این نکته تأکید شده که دسترسی کودکان به فضاهای باز و امنیت آنها در شهرها باید در طراحی مناطق کودک لحاظ گردد. مورد مطالعه این پژوهش، شهر دنور می‌باشد. دیوید مک‌لولین، یونیسف هند^۲ (۲۰۱۴)، در مقاله‌ای با عنوان مدارس همیار کودک در هند، حق کودکان برای آموزش رایگان و الزامی (RTE) در هند را که در سال ۲۰۱۰ به تصویب رسید مورد بررسی قرار می‌دهد. وی در این مقاله اهداف (RTE) در هند را در مورد مدارس بیان می‌کند. نتایج این مقاله نشان‌دهنده ویژگی‌های مدارس همیار کودک می‌باشد از جمله: قوانین عادلانه و اجازه دسترسی به مدارس برای همه کودکان، شرکت کودکان در همه پروسه‌های آموزشی، دسترسی به آب‌آشامیدنی سالم و بهداشت در مدرسه و... می‌باشد. کاشتییچ گوپتا، کودکان در فضای شهری،^۳ (۲۰۱۴) در مقاله‌ای با عنوان ساختن مراکز همیار کودک چارچوبی برای عمل، روند ایجاد مراکز همیار کودک و توجیه ساخت این مراکز را تشریح می‌کند. وی در مقاله خود چارچوب مراکز همیار کودک را براساس نُه اصل کنوانسیون حقوق کودک شامل: ۱. مشارکت کودکان؛ ۲. یک چارچوب قانونی همیاری کودک؛ ۳. استراتژی حقوق کودکان یک شهر بزرگ؛ ۴. یک واحد حقوق کودکان با مکانیسم هماهنگ؛ ۵. ارزیابی تأثیر بر کودکان؛ ۶. بودجه کودکان؛ ۷. گزارش منظم از وضعیت کودکان شهر؛ ۸. حمایت مستقل از کودکان و ۹. معرفی حقوق کودکان، تشریح می‌نماید.

روش پژوهش

در پژوهش حاضر، بنابر ماهیت موضوع از دو روش توصیفی - تحلیلی به صورت موازی استفاده شده است. در بخش مطالعات نظری و مروری بر تجارب جهانی، روش توصیفی به کار گرفته شده است. در این روش مقالات و گزارش‌های لاتین جستجو و انتخاب شده‌اند و سپس ساختار محتوایی بخش‌های تئوریک و تجربی تدوین گردید. در مرحله بعد، جهت دستیابی به روابط علی و شناخت همبستگی و روابط بین متغیرها و شاخص‌ها از روش تحلیلی استفاده شده است. در این مرحله، ابتدا داده‌های موردنیاز از طریق تکنیک پرسشنامه، از جامعه آماری منتخب

1. Kingston et al.
2. David McLoughlin UNICEF India
3. Kshitij Gupta

جمع‌آوری شده، پس از دسته‌بندی و استخراج از روش‌های آماری مورد سنجش و تحلیل دقیق علمی قرار می‌گیرند. عناصر اصلی ساخت شهر همیار کودک در شهر شیراز از طریق پرسشنامه‌های حاوی ۵۰ سوال بررسی می‌گردد. اعضای جامعه آماری پژوهش، دو گروه مدیران شهری به جهت آگاهی از مشکلات کودکان در شهر شیراز و اشراف به استانداردهای موردنیاز کودکان در نیازهای اساسی زندگی و گروه دوم والدین ساکن شهر شیراز به جهت اینکه بیشترین دغدغه فکری نسبت به نیازهای کودکان در محیطی که در آن رشد می‌نمایند را دارند، می‌باشند که براین اساس و با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه مشخص شد. پرسش‌نامه‌ها با توجه به حجم نمونه و با توجه به جمعیت ساکن در مناطق توزیع شد و در نهایت، با توجه به حساسیت محقق نسبت به موضوع تحقیق تعداد ۳۸۴ نمونه جمع‌آوری و پرسشنامه‌ها جهت سنجش قرار گرفتند. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌های استخراج شده از پرسشنامه تحقیق از مدل همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی و از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. جدول شماره (۱) مولفه‌های به‌کاررفته در این پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۱: شاخص‌های توسعه شهر همیار کودک

ردیف	توسعه شهر همیار کودک (عناصر اصلی)	شاخص‌ها (مولفه‌های عناصر اصلی)
۱	مشارکت کودکان	<ul style="list-style-type: none"> ○ ترویج احترام به نظرات کودکان برای عموم به ویژه والدین همه کسانی که با کودکان کار می‌کنند (مربیان و معلمان) ○ مشورت با کودکان خود به‌طور معنی داری و بدون تبعیض در همه موضوعاتی که روی زندگی آنها تأثیر می‌گذارد ○ تحت‌تأثیر قراردادن تصمیمات مقامات محلی را در مورد موضوعات تخصصی مربوطه از جمله طراحی فضاهای بازی، پارک، خانه اسباب‌بازی و...
۲	چارچوب قانونی همیار کودک	<ul style="list-style-type: none"> ○ بررسی دقیق ملی بر قوانین مؤثر بر زندگی کودکان برای تضمین احترام به قوانین کمیسیون حقوق کودک ○ پایبند بودن مقامات محلی به قوانین تأثیرگذار بر کودکان، بدون تبعیض برای کودکان محروم ○ حصول اطمینان از دسترسی کودکانی که در شرایط سخت به سر می‌برند به مشاوره، حمایت و روش‌های شکایت از نقض حقوق خود
۳	استراتژی جامع حقوق کودکان در یک شهر	<ul style="list-style-type: none"> ○ وجود استراتژی برای حمایت از حقوق کودکان ○ استراتژی برای ایجاد جهانی مناسب برای کودکان توسط مقامات محلی ○ استراتژی به منظور پوشش کل طیف کنوانسیون کودک که در نتیجه آن حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و نیز حقوق مدنی و سیاسی کودکان را پوشش دهد
۴	واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ	<ul style="list-style-type: none"> ○ وجود اداره، واحد یا مکانیسم‌های هماهنگی در دولت شهری به منظور ترویج اصول شهر همیاری کودکان. ○ وجود اداره یا مکانیسم اداری که جنبه‌های زندگی کودکان را بررسی کند (نیازهای اولیه شامل غذا، آموزش، بهداشت، مسکن، مشارکت و...) ○ وجود یک اداره یا مکانیسم اداری که تماس مستقیم با کودکان را حفظ کند و حصول اطمینان از احترام به نظرات کودکان در کارشان
۵	ارزیابی اثرات کودکان	<ul style="list-style-type: none"> ○ وجود پروسه‌ای برای اطمینان از تأثیر روی کودکان و به‌طورکلی روی گروه‌های خاصی از کودکان به منظور تحت‌تأثیر قرار دادن قوانین جدید یا سیاست یا عمل جدید برای کودکان شهری ○ وجود یک فرایند به‌منظور ارزیابی برای سنجش نیازهای اصلی کودکان از جمله نظرات آنها در مورد مسکن، بهداشت و آموزش ○ در نظر گرفتن فرایندهای ارزیابی موقعیت همه کودکان از جمله گروه‌های محروم و در حاشیه افتاده
۶	بودجه کودکان	<ul style="list-style-type: none"> ○ تعیین دولت به‌منظور برخورداری بچه‌ها به‌طور عادلانه از منابع. ○ شفاف بودن پروسه بودجه شهر و شامل شدن مشورت با کودکان.

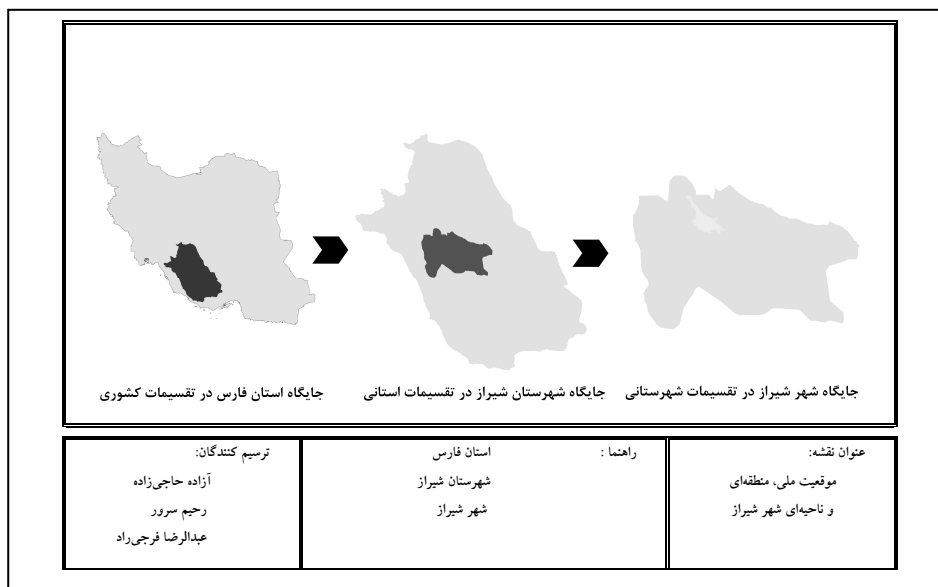
ردیف	توسعه شهر همیار کودک (عناصر اصلی)	شاخص‌ها (مولفه‌های عناصر اصلی)
۷	گزارش از وضعیت منظم کودکان شهری	<ul style="list-style-type: none"> ○ عادلانه بودن خدمات اصلی (بهداشت، آموزش، فضای بازی....) برای کودکان در همه مناطق. ○ جمع‌آوری آمار و اطلاعات کافی در مورد کودکان جهت ارزیابی نیازها و خواسته‌های آنان. ○ وجود گزارشی درباره وضعیت کودکان محروم شهری ○ وجود گزارشی از وضعیت کودکان برای آگاهی مقامات محلی و تاثیر در قوانین شهری
۸	شناخت حقوق کودکان	<ul style="list-style-type: none"> ○ آموزش سیاستمداران و مقامات رسمی شهر در رابطه با حقوق بشر کودکان ○ گنجاندن آموزش حقوق بشر و کنوانسیون حقوق کودک، در برنامه درسی مدرسه در همه سطوح ○ آگاهی والدین کودکان، نسبت به حقوق کودکان خود در اجتماع
۹	حمایت مستقل از کودکان	<ul style="list-style-type: none"> ○ توسعه دادن یک همکاری گسترده و مناسب را با سازمان‌های غیردولتی در رابطه با حقوق کودکان توسط دولت ○ وجود انجمن‌های حمایت از حقوق کودکان در محل سکونت ○ حمایت لایه‌های انجمن‌های حمایت از حقوق کودکان از طرف دولت شهری

ماخذ: چشم‌انداز بین‌المللی جهان، مرکز تخصصی برای برنامه‌ریزی شهری، ۲۰۱۴. مرکز پژوهش‌های بونیسف، دبیرخانه بین‌المللی برای شهرهای همیار کودک، ۲۰۰۴. کینگستون در مجموعه مقالات موسسه مهندسان عمران^۳ (۲۰۰۷)، دیوید مک‌لولین، بونیسف هند، ۲۰۱۴. کاشتیتج گویتا، کودکان در فضای شهری، ۲۰۱۳.

شناخت محدوده مورد مطالعه

شهر شیراز مرکز استان فارس بر روی جلگه طویلی به طول ۱۲۰ کیلومتر و عرض ۱۵ کیلومتر در طول ۲۹' و ۵۲° تا ۳۶' و ۵۲° شرقی و عرض ۳۳' و ۲۹° و ۴۱' تا ۲۹° و ۴۱' شمالی در ۹۰۰ کیلومتری جنوب پایتخت واقع شده است. ارتفاع شیراز از سطح دریا ۱۴۸۸ متر در منتهی‌الیه شرقی و حدود ۱۷۰۰ متر در غرب آن متغیر است. با ۱۴۶۰،۶۶۵ نفر جمعیت در آمارگیری رسمی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰ پنجمین شهر بزرگ کشورمان پس از تهران، مشهد، اصفهان و تبریز می‌باشد. به عبارتی، شهر شیراز از جمله کلانشهرهای ایران در منطقه جنوب کشور است. از این‌رو، افزایش جمعیت شهر به مسئله نقش و موقعیت کلانشهری شیراز، موقعیت شهر در سیاست‌گذاری‌های ملی و برنامه‌ریزی‌های اقتصادی-اجتماعی و عملکرد منطقه‌ای آن در جنوب کشور مرتبط دانست. براساس پیش‌بینی در سال ۱۴۰۰، ایران یک شهر بالای ۱۰ میلیون نفر (تهران) و یک شهر ۵ تا ۱۰ میلیون نفر (مشهد) خواهد داشت، و شمار شهرهای ۲/۵ تا ۵ میلیون نفری به چهار شهر (اصفهان، تبریز، شیراز و قم) و شهرهای ۱ تا ۲/۵ میلیون نفری به ۱۳ شهر (بندرعباس، زاهدان، کرمان، اهواز، کرمانشاه، همدان، اراک، اسلام‌شهر، رجایی‌شهر، کرج، مهرشهر و قرچک) خواهد رسید. از این‌رو، شهر شیراز در نظام شهری ایران در ردیف شهرهای رتبه‌سوم ایران قرار خواهد داشت. شهر شیراز هم‌چنین مرکز یا پایتخت فرمانطقه‌ای به‌شمار می‌آید و شهرهایی چون یاسوج، بوشهر (به عنوان مهم‌ترین مراکز شهری در پیوند نزدیک‌تر با شیراز) نقش منطقه‌ای ویژه پیدا می‌کند (بازنگری طرح تفصیلی شیراز، ۱۳۸۶: ۴۲-۴۴).

1. World Vision International 2014
2. UNICEF Innocenti Research Centre International Secretariat for Child Friendly Cities 2004
3. Kingston et al.
4. David McLoughlin UNICEF India
5. Kshitij Gupta

نقشه ۱: موقعیت ملی، منطقه‌ای و ناحیه‌ای شهر شیراز

یافته‌ها

وضعیت شاخص‌های همیار کودک در وضع موجود در شهر شیراز

در این بخش سوالات پرسشنامه بر اساس نُه مولفه توسعه شهر همیار کودک طبقه‌بندی می‌گردد. نُه مولفه شامل: مشارکت کودکان، چارچوب قانونی همیار کودک، استراتژی جامع حقوق کودکان در شهر، واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ، ارزیابی و سنجش تأثیر قوانین بر کودکان، بودجه کودکان، گزارش منظم از وضعیت کودکان شهری، شناخت حقوق کودکان، حمایت مستقل برای کودکان است. همچنین میانگین پاسخ، پاسخ‌دهندگان (به‌منظور سنجش میزان گرایش به مرکز گویه‌ها) و انحراف معیار آن (به‌منظور سنجش میزان پراکندگی داده‌های گویه‌ها) در پرسشنامه توزیعی در کنار هر گویه آورده شده است. میانگین داده‌ها از عدد ۱ (خیلی کم) تا ۵ (خیلی زیاد) براساس مقیاس لیکرت متغیر است. اگر میانگین به‌دست آمده بیش از ۳ باشد نشان‌دهنده بالاتر از حد متوسط بودن و اگر کمتر از ۳ باشد نشان‌دهنده پایین از حد متوسط بودن گویه مورد بررسی است. بدین منظور ارزیابی هر شاخص بر مبنای میانگین وزنی ساده سوالات و یا گویه‌های پرسشنامه تبیین شده می‌باشد. جدول زیر شاخص‌ها و گویه‌های هر شاخص و میانگین و انحراف معیار هر گویه را نشان می‌دهد.

وضعیت شاخص مشارکت کودکان در وضع موجود در شهر شیراز

تحقق اصل مشارکت کودکان در سطح این شهر به‌لحاظ رخ دادن آن در سطح متوسط و رو به پائینی قرار دارد. چراکه هیچ‌یک از گویه‌ها دارای امتیاز ۳ و بیشتر از آن نبوده و در این میان بالاترین میانگین مربوط به گویه مشورت با کودکان خود به‌طور معنی‌داری و بدون تبعیض در همه موضوعاتی که روی زندگی آنها تأثیر می‌گذارد، با میانگین

۲۸۹ می‌باشد. در عین حال که پایین‌ترین میانگین وضعیتی نیز، مربوط به تحت‌تأثیر قراردادن تصمیمات مقامات محلی در مورد موضوعات تخصصی مربوطه از جمله طراحی فضاهای بازی، پارک، خانه اسباب‌بازی ... با میانگین ۲.۳۰ می‌باشد.

جدول ۲: وضعیت شاخص مشارکت کودکان در وضع موجود در شهر شیراز

انحراف استاندارد	میانگین پاسخ‌دهندگان	گویه (سوالات پرسشنامه)	شاخص (مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک)
1.129	2.62	ترویج احترام به نظرات کودکان برای عموم به ویژه والدین همه کسانی که با کودکان کار می‌کنند (مربیان و معلمان)	مشارکت کودکان
1.359	2.89	مشورت با کودکان خود به‌طور معنی‌داری و بدون تبعیض در همه موضوعاتی که روی زندگی آنها تأثیر می‌گذارد	
1.108	2.30	تحت‌تأثیر قراردادن تصمیمات مقامات محلی را در مورد موضوعات تخصصی مربوطه از جمله طراحی فضاهای بازی، پارک، خانه اسباب‌بازی و ...	

ماخذ: نگارنده

وضعیت شاخص چارچوب قانونی همیار کودک در وضع موجود در شهر شیراز

چارچوب قانونی همیار کودک به‌عنوان دومین شاخص در ارزیابی مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز می‌باشد که با ۳ گویه مورد سنجش قرار گرفته است. در تحلیل این شاخص و وضعیت آن در سطح شهر گویه پایبند بودن مقامات محلی به قوانین تأثیرگذار بر کودکان، بدون تبعیض برای کودکان محروم با میانگین ۲.۸۷ در بالاترین رتبه قرار داشته و گویه بررسی دقیق ملی بر قوانین مؤثر بر زندگی کودکان برای تضمین احترام به قوانین کمیسیون حقوق کودک با میانگین ۲.۵۰ در رتبه بعد قرار دارد.

جدول ۳: وضعیت شاخص چارچوب قانونی همیار کودک در وضع موجود در شهر شیراز

انحراف استاندارد	میانگین پاسخ‌دهندگان	گویه (سوالات پرسشنامه)	شاخص (مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک)
1.163	2.50	بررسی دقیق ملی بر قوانین مؤثر بر زندگی کودکان برای تضمین احترام به قوانین کمیسیون حقوق کودک	چارچوب قانونی همیار کودک
1.265	2.87	پایبند بودن مقامات محلی به قوانین تأثیرگذار بر کودکان، بدون تبعیض برای کودکان محروم	
1.237	2.86	حصول اطمینان از دسترسی کودکانی که در شرایط سخت به‌سر می‌برند به مشاوره، حمایت و روش‌های شکایت از نقض حقوق خود	

ماخذ: نگارنده

وضعیت شاخص استراتژی جامع حقوق کودکان در شهر شیراز

بررسی نظرات شهروندان نشان می‌دهد در تحلیل شاخص استراتژی جامع حقوق کودکان در شهر شیراز، گویه وجود استراتژی برای حمایت از حقوق کودکان با میانگین ۲.۸۸ بیشترین امتیاز و به‌ترتیب، گویه استراتژی برای ایجاد جهانی مناسب برای کودکان توسط مقامات محلی با میانگین ۲.۲۳ سومین امتیاز می‌باشد.

جدول ۴: وضعیت شاخص استراتژی حقوق کودکان در شهر بزرگ در وضع موجود در شهر شیراز

انحراف استاندارد	میانگین پاسخ‌دهندگان	گویه (سوالات پرسشنامه)	شاخص (مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک)
1.223	2.88	وجود استراتژی برای حمایت از حقوق کودکان	استراتژی بزرگ حقوق کودکان در شهر
1.131	2.23	استراتژی برای ایجاد جهانی مناسب برای کودکان توسط مقامات محلی	
1.134	2.34	استراتژی به منظور پوشش کل طیف کنوانسیون کودک که در نتیجه آن حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و نیز حقوق مدنی و سیاسی کودکان را پوشش دهد	

ماخذ: نگارنده

وضعیت شاخص واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ در وضع موجود در شهر شیراز
گویه وجود اداره یا مکانیسم اداری که جنبه‌های زندگی کودکان را بررسی کند (نیازهای اولیه شامل غذا، آموزش، بهداشت، مسکن، مشارکت و...) با میانگین ۲.۴۱ بیشترین امتیاز، گویه یک اداره یا مکانیسم اداری که تماس مستقیم با کودکان را حفظ کند و حصول اطمینان از احترام به نظرات کودکان در کارشان با میانگین ۱.۸۷ کمترین امتیاز را داراست.

جدول ۵: وضعیت شاخص واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ در وضع موجود در شهر شیراز

انحراف استاندارد	میانگین پاسخ‌دهندگان	گویه (سوالات پرسشنامه)	شاخص (مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک)
1.001	1.90	وجود اداره، واحد یا مکانیسم‌های هماهنگی در دولت شهری به منظور ترویج اصول شهر همیاری کودکان	واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ
1.063	2.41	وجود اداره یا مکانیسم اداری که جنبه‌های زندگی کودکان را بررسی کند (نیازهای اولیه شامل غذا، آموزش، بهداشت، مسکن، مشارکت و...)	
.882	1.87	وجود یک اداره یا مکانیسم اداری که تماس مستقیم با کودکان را حفظ کند و حصول اطمینان از احترام به نظرات کودکان در کارشان	

ماخذ: نگارنده

وضعیت شاخص ارزیابی و سنجش تأثیر قوانین بر کودکان در وضع موجود در شهر شیراز
پنجمین شاخص از شاخص‌های توسعه شهر همیار کودک، ارزیابی و سنجش تأثیر بر کودکان است. گویه وجود یک فرایند به منظور ارزیابی برای سنجش نیازهای اصلی کودکان از جمله نظرات آنها در مورد مسکن، بهداشت و آموزش دارای میانگین ۲.۳۶ با بیشترین امتیاز در صدر اهمیت، و کیفیت کنونی شهر، گویه وجود پروسه‌ای برای اطمینان از تأثیر روی کودکان و به‌طورکلی، روی گروه‌های خاصی از کودکان به منظور تحت تأثیر قراردادن قوانین جدید یا سیاست یا عمل جدید برای کودکان شهری با میانگین ۱.۹۳ در آخرین رتبه قرار دارند.

جدول ۶: وضعیت شاخص ارزیابی و سنجش تأثیر بر کودکان در وضع موجود در شهر شیراز

انحراف استاندارد	میانگین پاسخ‌دهندگان	گویه (سوالات پرسشنامه)	شاخص (مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک)
967	1.93	وجود پروسه‌ای برای اطمینان از تأثیر روی کودکان و به‌طورکلی روی گروه‌های خاصی از کودکان به‌منظور تحت‌تأثیر قرار دادن قوانین جدید یا سیاست یا عمل جدید برای کودکان شهری	ارزیابی و سنجش تأثیر قوانین بر کودکان
1.339	2.36	وجود یک فرایند به‌منظور ارزیابی برای سنجش نیازهای اصلی کودکان از جمله نظرات آنها در مورد مسکن، بهداشت و آموزش	
1.259	2.13	در نظر گرفتن فرایندهای ارزیابی موقعیت همه کودکان از جمله گروه‌های محروم و در حاشیه افتاده	

ماخذ: نگارنده

وضعیت شاخص بودجه کودکان در وضع موجود در شهر شیراز

در ادامه بیان مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز، شاخص بودجه کودکان مطرح گشته است که میانگین امتیاز آنها از نظر جامعه آماری در وضع موجود به ترتیب ۲.۴۸، ۱.۹۳ و است که بر این اساس، تعیین دولت به‌منظور برخورداری بچه‌ها به‌طور عادلانه از منابع دارای بیشترین اهمیت و میانگین و شفاف بودن پروسه بودجه شهر و شامل شدن مشورت با کودکان پایین‌ترین شاخص اهمیت را دارد.

جدول ۷: وضعیت شاخص بودجه کودکان در وضع موجود در شهر شیراز

انحراف استاندارد	میانگین پاسخ‌دهندگان	گویه (سوالات پرسشنامه)	شاخص (مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک)
1.119	2.48	تعیین دولت به‌منظور برخورداری بچه‌ها به‌طور عادلانه از منابع	بودجه کودکان
1.032	1.93	شفاف‌بودن پروسه بودجه شهر و شامل شدن مشورت با کودکان	
1.281	2.13	عادلانه‌بودن خدمات اصلی (بهداشت، آموزش، فضای بازی...) برای کودکان در همه مناطق	

ماخذ: نگارنده

وضعیت شاخص گزارش منظم از وضعیت کودکان شهری در وضع موجود در شهر شیراز

گزارش از وضعیت کودکان شهری هفتمین شاخص از مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک است که بر مبنای چارچوب نظری تحقیق در شهر شیراز مورد ارزیابی و سنجش قرار گرفته است که وجود گزارشی درباره وضعیت کودکان محروم شهری با میانگین ۲.۶۲ دارای بیشترین میانگین و وجود گزارشی از وضعیت کودکان برای آگاهی مقامات محلی و تأثیر در قوانین شهری با میانگین ۲.۰۰ پایین‌ترین رتبه را در این شاخص دارد.

جدول ۸: وضعیت شاخص گزارش از وضعیت کودکان شهری در وضع موجود در شهر شیراز

انحراف استاندارد	میانگین پاسخ‌دهندگان	گویه (سوالات پرسشنامه)	شاخص (مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک)
1.361	2.40	جمع‌آوری آمار و اطلاعات کافی در مورد کودکان جهت ارزیابی نیازها و خواسته‌های آنان	گزارش منظم از وضعیت کودکان شهری
1.242	2.62	وجود گزارشی درباره وضعیت کودکان محروم شهری	
1.242	2.00	وجود گزارشی از وضعیت کودکان برای آگاهی مقامات محلی و تأثیر در قوانین شهری	

ماخذ: نگارنده

وضعیت شاخص شناخت حقوق کودکان در وضع موجود در شهر شیراز

یکی دیگر از شاخص‌هایی که در تعریف و سنجش مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک در سطح شهر شیراز مورد استفاده قرار گرفته است شاخص شناخت حقوق کودکان است که گویه آموزش سیاستمداران و مقامات رسمی شهر در رابطه با حقوق بشر کودکان بیشترین و بهترین وضعیت می‌باشد که دارای میانگین ۲.۴۱ بوده و گنجانده شدن آموزش حقوق بشر و کنوانسیون حقوق کودک، در برنامه درسی مدرسه در همه سطوح رابطه با حقوق بشر کودکان با میانگین ۲.۰۳ بدترین وضعیت را دارد.

جدول ۹: وضعیت شاخص شناخت حقوق کودکان در وضع موجود در شهر شیراز

انحراف استاندارد	میانگین پاسخ‌دهندگان	گویه (سوالات پرسشنامه)	شاخص (مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک)
1.370	2.41	آموزش سیاستمداران و مقامات رسمی شهر در رابطه با حقوق بشر کودکان	شناخت حقوق کودکان
1.203	2.03	گنجانده شدن آموزش حقوق بشر و کنوانسیون حقوق کودک، در برنامه درسی مدرسه در همه سطوح	
1.066	2.10	آگاهی والدین کودکان، نسبت به حقوق کودکان خود در اجتماع	

ماخذ: نگارنده

وضعیت شاخص حمایت مستقل از کودکان در وضع موجود در شهر شیراز

آخرین شاخص از مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز، شاخص حمایت مستقل برای کودکان است که خود مشتمل بر ۳ گویه می‌باشد. بررسی نظرات شهروندان در سطح محدوده مورد مطالعه گویای این امر است که گویه وجود انجمن‌های حمایت از حقوق کودکان در محل سکونت با میانگین ۲.۵۶ در بالاترین رتبه و حمایت لابی‌های انجمن‌های حمایت از حقوق کودکان از طرف دولت شهری با میانگین ۲.۰۵ در پایین‌ترین رتبه قرار دارد.

جدول ۱۰: وضعیت شاخص حمایت مستقل برای کودکان در وضع موجود در شهر شیراز

انحراف استاندارد	میانگین پاسخ‌دهندگان	گویه (سوالات پرسشنامه)	شاخص (مولفه‌های توسعه شهر همیار کودک)
1.143	2.13	توسعه دادن یک همکاری گسترده و مناسب را با سازمان‌های غیردولتی در رابطه با حقوق کودکان توسط دولت	حمایت مستقل از کودکان
1.370	2.56	وجود انجمن‌های حمایت از حقوق کودکان در محل سکونت	
1.019	2.05	حمایت لابی‌های انجمن‌های حمایت از حقوق کودکان از طرف دولت شهری	

ماخذ: نگارنده

آزمون رگرسیون چند متغیره از تاثیر شاخص‌های توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز

پس از تعیین وضعیت هر یک از شاخص‌های توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز به بیان ویژگی‌های هر یک از این شاخص‌ها و نسبت تاثیر هر یک در توسعه شهر همیار پرداخته شده است که این فرایند با استفاده از آزمون رگرسیون چند متغیره صورت گرفته است. تحلیل رگرسیون مرحله‌ای است بعد از همبستگی. تحلیل رگرسیون زمانی

استفاده می‌شود که بخواهیم مقادیر یک متغیر را از روی مقادیر متغیر دیگر پیش‌بینی کنیم. در این مورد، متغیری که ما از بهره می‌گیریم تا مقدار متغیر دیگر را پیش‌بینی کنیم، متغیر مستقل (یا پیش‌بین) نام دارد. متغیری را هم که می‌خواهیم پیش‌بینی کنیم متغیر وابسته (یا ملاک) نام دارد. در این بخش توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز متغیر ملاک است و مابقی متغیرها (شامل: مشارکت کودکان، چارچوب قانونی همیار کودک، استراتژی بزرگ کودکان در شهر، واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ، ارزیابی و سنجش تأثیر قوانین بر کودکان، بودجه کودکان، گزارش از وضعیت کودکان شهری، شناخت حقوق کودکان، حمایت مستقل برای کودکان) مستقل می‌باشند. جدول شماره (۱۱) خلاصه مدل رگرسیون را نشان می‌دهد.

جدول ۱۱: خلاصه مدل رگرسیون

مدل	R	مجذور R	مجذور R تعدیل شده	خطای معیار برآورد
1	.731	0.534	0.539	.747

ماخذ: تحلیل نگارنده

همان‌طور که در جدول فوق مشخص است، مقدار R برابر است با ۰.۷۳۱ است که همبستگی ساده بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل و به عبارتی شدت همبستگی را نشان می‌دهد، همچنین این مقدار حاکی از آن است که بین توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز و متغیرهای مستقل، همبستگی شدید وجود دارد. مقدار مجذور R (R^2) نشان می‌دهد که چه مقدار از متغیر وابسته می‌تواند توسط متغیرهای مستقل تبیین شود. در این جدول متغیرهای مستقل می‌توانند ۵۳.۴ درصد از تغییرات توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز را تبیین کند، که در واقع مقدار چشم‌گیری است.

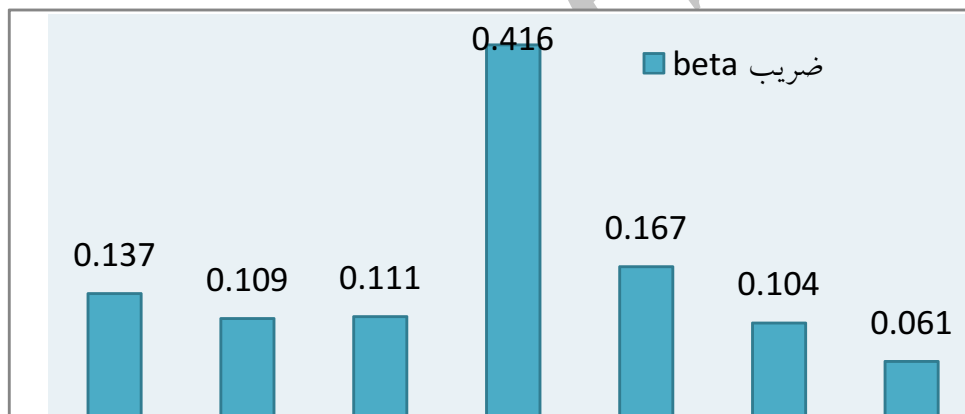
جدول ۱۲: ضرایب رگرسیون متغیرهای پیش‌بین

معناداری	t	ضرایب غیراستاندارد		متغیرهای مستقل و وابسته
		ضرایب استاندارد	Std. Error	
		Beta	B	
.۰۰۰	۳.۶۷۰		۰.۲۶۷	توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز (ثابت)
.۰۰۰	۶.۹۲۱	۰.۱۳۷	۰.۰۱۹	مشارکت کودکان
.۰۰۰	۲.۷۱۲	.۱۰۹	۰.۳۶	چارچوب قانونی همیار کودک
.۰۰۰	۲.۷۲۴	.۱۱۱	۰.۳۷	استراتژی جامع حقوق کودکان در شهر
.۰۰۰	۷.۸۸۶	۰.۴۱۶	۰.۰۴۰	واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ
.۰۰۰	۶.۳۷۸	۰.۱۶۷	۰.۰۲۹	ارزیابی و سنجش تأثیر قوانین بر کودکان
۰.۰۰۸	۲.۶۵۳	۰.۱۰۴	۰.۰۳۴	بودجه کودکان
۰.۰۳۱	۲.۱۶۷	۰.۰۶۱	۰.۰۲۴	گزارش منظم از وضعیت کودکان شهری
.۰۰۰	۸.۴۰۶	۰.۰۴۲۶	۰.۰۵۲	شناخت حقوق کودکان
.۰۰۰	۵.۳۳۲	۰.۲۳۸	۰.۰۲۱۱	حمایت مستقل از کودکان

ماخذ: تحلیل نگارنده

مقدار Beta به ما کمک می‌کند که سهم نسبی هر متغیر را در پیش‌بینی متغیر وابسته مقایسه کنیم و به عبارتی بتوانیم تعیین کنیم که کدام متغیرها بیش‌ترین تاثیر را بر متغیر وابسته دارند.

به این ترتیب جدول نشان می‌دهد که متغیرهای مشارکت کودکان، چارچوب قانونی همیار کودک، استراتژی جامع حقوق کودکان در شهر، واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ، ارزیابی و سنجش تأثیر قوانین بر کودکان، بودجه کودکان، گزارش منظم از وضعیت کودکان شهری، شناخت حقوق کودکان، حمایت مستقل برای کودکان پیش‌بینی‌کننده‌های مناسبی هستند؛ زیرا سطح معناداری آن‌ها کمتر از ۰.۰۵ است. همچنین در این متغیرها هر کدام Beta بیش‌تری داشته‌باشد پیش‌بینی‌کننده قوی‌تری است. براساس تحلیل صورت‌گرفته در الویت‌بندی متغیرهای مستقل بر مبنای قدرت پیش‌بینی‌کننده توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز، شاخص شناخت حقوق کودکان به‌عنوان مهم‌ترین و موثرترین متغیر با ضریب ۰.۴۲۶ در بالاترین رتبه قرار داشته و سایر شاخص‌ها نیز به ترتیب شامل واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ با ضریب ۰.۴۱۶، حمایت مستقل از کودکان با ضریب ۰.۲۳۸، ارزیابی و سنجش تأثیر قوانین بر کودکان با ضریب ۰.۱۶۷، مشارکت کودکان با ضریب ۰.۱۳۷، استراتژی جامع حقوق کودکان در شهر با ضریب ۰.۱۱۱، چارچوب قانونی همیار کودک با ضریب ۰.۱۰۹، بودجه کودکان با ضریب ۰.۱۰۴ و گزارش منظم از وضعیت کودکان شهری با ضریب ۰.۰۶۱ می‌باشند. ضمن اینکه نمودار شماره (۱) نیز این امر را نشان می‌دهد.

گزارش از بودجه کودکان و واحد حقوق استراتژی، چارچوب مشارکت نمودار ۱: اولویت متغیرهای مستقل بر مبنای قدرت پیش‌بینی‌کننده توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز، مآخذ: تحلیل نگارنده

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

اشاره کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد حقوق کودکان بر پایه‌های ساخت مراکزی جهت حمایت بیشتر نیازهای کودکان است. کودکان سزاوار توجه ویژه هستند زیرا بیشتر از سایر افراد از کمبود قدرت سیاسی و اجتماعی برخوردار هستند. اگرچه بسیاری از دولت‌های شهری در جهان در ایجاد روند فرایندهای مشارکتی با کودکان و نوجوانان روند کندی را دنبال کردند، اما علاقه روبه رشدی در بسیاری از کشورها برای توسعه مراکز همیاری کودک (CFC) وجود دارد. شیراز به‌عنوان متروپل منطقه و با توجه به پتانسیل‌های فرهنگی - تاریخی و طبیعی نقش خود را در ابعاد جهانی

و ملی، نموده است. جهت رسیدن به توسعه پایدار، لازم است که نام خود را در کنار شهرهای دیگر نقاط دنیا به‌عنوان مرکز منطقه‌ای و ملی همیار کودک ثبت نماید. لذا، این نوشتار با تأکید بر اصول کلی شهر همیار کودک (CFC) از دیدگاه کنوانسیون حقوق کودک (CRC)، به بررسی میزان تحقق‌پذیری شهر همیار کودک در شهر شیراز پرداخته شد. در این راستا در این مقاله، ابتدا سعی شد با استناد به یافته‌های نظری و تئوریک، اصول و عناصر اصلی ساخت شهر همیار کودک در قالب مولفه‌ها و شاخص‌ها در وضع موجود شیراز بررسی گردد. از این‌رو، جهت بررسی به ارزیابی وضعیت شاخص‌های همیار کودک در وضع موجود در شهر شیراز پرداخته است که در نه‌مولفه شامل: مشارکت کودکان، چارچوب قانونی همیار کودک، استراتژی جامع حقوق کودکان در شهر، واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ، ارزیابی و سنجش تأثیر قوانین بر کودکان، بودجه کودکان، گزارش از وضعیت کودکان شهری، شناخت حقوق کودکان، حمایت مستقل از کودکان صورت پذیرفته است. ملاک مطلوبیت در این ارزیابی دستیابی به حداقل میانه یا سطح متوسط در طیف لیکرت (۵ امتیاز) از گویه‌ها بوده است که در صورت وجود میانگین ۳ و یا بیشتر این مهم حاصل شده است. بررسی‌های صورت گرفته در جامعه آماری در همه اصول و شاخص‌های تعریف شده نشان داد، هیچ‌یک از گویه‌های شاخص‌ها دارای میانگین ۳ و بالاتر نبوده و این امر نشان می‌دهد به‌طور نسبی، در شهر شیراز از لحاظ اصول شهر همیار کودک در وضعیت مطلوب قرار ندارد و این شهر فاصله زیادی با بیانیه کنوانسیون حقوق کودکان دارد. پس از تعیین وضعیت هر یک از شاخص‌های توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز به بیان ویژگی‌های هر یک از این شاخص‌ها و نسبت تأثیر هر یک در توسعه شهر همیار پرداخته شده است که این فرایند با استفاده از آزمون رگرسیون چند متغیره صورت گرفته است. در این میان مقدار β کمک می‌کند که سهم نسبی هر متغیر را در پیش‌بینی متغیر وابسته مقایسه شود و به عبارتی دیگر تعیین گردد که کدام متغیرها بیش‌ترین تأثیر را بر متغیر وابسته دارند. زیرا سطح معناداری متغیرهای نام‌برده در فوق کمتر از ۰.۰۵ است. همچنین در این متغیرها هر کدام β بیش‌تری داشته باشد پیش‌بینی‌کننده قوی‌تری است. براساس تحلیل صورت‌گرفته در اولویت‌بندی متغیرهای مستقل بر مبنای قدرت پیش‌بینی‌کننده توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز، شاخص شناخت حقوق کودکان به‌عنوان مهم‌ترین و موثرترین متغیر با ضریب ۰.۴۲۶ در بالاترین رتبه قرار داشته و سایر شاخص‌ها نیز به ترتیب شامل واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ با ضریب ۰.۴۱۶، حمایت مستقل از کودکان با ضریب ۰.۲۳۸، ارزیابی و سنجش تأثیر قوانین بر کودکان با ضریب ۰.۱۶۷، مشارکت کودکان با ضریب ۰.۱۳۷، استراتژی حقوق کودکان در شهر بزرگ با ضریب ۰.۱۱۱، چارچوب قانونی همیار کودک با ضریب ۰.۱۰۹، بودجه کودکان با ضریب ۰.۱۰۴ و گزارش از وضعیت کودکان شهری با ضریب ۰.۰۶۱ می‌باشند. در جمع‌بندی مطالب و با استناد به تحلیل‌های صورت‌گرفته در این مقاله، می‌توان به این نتیجه رسید که در نظام مدیریتی شهر شیراز، هویت شهروندان کوچک در شهر برای مدیران شهری ناشناخته هستند. مدیران و برنامه‌ریزان شهری آگاهی نسبت به قوانین کنوانسیون کودک ندارند و در این زمینه آموزشی دریافت نکرده‌اند، به این خاطر است که حتی در طراحی فضاهای شهری مربوط به کودکان به استانداردهای مربوط به کودکان توجهی نمی‌شود. عدم آگاهی مسئولان شهری نسبت به حقوق کودکان در جامعه مساوی است با پامال شدن حق کودکان و عدم دریافت سهم خود به‌عنوان یک شهروند در جامعه. با توجه به مباحث مطروحه در فصول مختلف این پژوهش، برای توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز، ذکر پیشنهادهایی جهت بهبود توسعه

شهری در این زمینه لازم می‌نماید. ۱. ترویج فرهنگ تعهدات کنوانسیون حقوق کودک در سطح شهر شیراز؛ ۲. ایجاد جلسات آموزشی جهت یادگیری اصول کنوانسیون حقوق کودک و تعهدات این کنوانسیون به کودکان، در مدارس برای کودکان و والدین و در سطح مناطق شهرداری برای مدیران، کارشناسان و متخصصین شهری؛ ۳. ایجاد یک واحد اداری در سطح شهرداری جهت بررسی نیازهای کودکان و توجه به آنها در طراحی و بازنگری طرح‌های توسعه شهری شیراز؛ ۴. حمایت و تشویق مدیران شهری در سطح شهر شیراز از (NGO)ها برای حمایت از کودکان به‌خصوص کودکان کار، کودکان بد سرپرست، کودکان بی‌سرپرست و کودکان ساکن در مناطق محروم و حاشیه‌ای شهر شیراز؛ ۵. ایجاد نهاد یا سازمانی متشکل از نوجوانان، جوانان و متخصصان و اساتید دانشگاهی، جهت بررسی وضعیت کودکان در سطح شهر شیراز با هدف رفاه کودکان و مشارکت کودکان در تمامی مسایل شهر و محیط پیرامون خود و توسعه شهر همیار کودک در شهر شیراز.

کتابشناسی

۱. رضویان، احسان (۱۳۷۸)، شهر کودک، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران مرکزی، تهران؛
۲. سازمان مسکن و شهرسازی فارس (۱۳۸۶)، بازنگری طرح تفصیلی شهر شیراز؛
۳. شارپ، سونیا، کاوی، هلن (۱۳۷۹)، مشاوره و حمایت کودکان در برابر ناملایمات، تهران، آتیه؛
۴. شیعه، اسماعیل (۱۳۹۱)، آماده‌سازی شهر برای کودکان، چاپ سوم، تهران، موسسه نشر شهر؛
۵. مجله پیام یونسکو (۱۳۶۸)، خیابان و خاطره، شماره ۲۵۲، سازمان ملی یونسکو در ایران؛
۶. مجله پیام یونسکو (۱۳۷۰)، انسان و بازی، شماره ۲۵۲، سازمان ملی یونسکو در ایران؛
۷. مرکز آمار ایران (۱۳۳۵-۱۳۹۰)، سرشماری عمومی نفوس و مسکن فارس؛
۸. معین، محمد (۱۳۶۲)، فرهنگ فارسی، چاپ پنجم، تهران، انتشارات امیرکبیر؛
9. Gupta Kshitij (2014), Making Child friendly Cities through School, A case study;
10. Mcloughlin David Unicef India (2014), Child Friendly Schools in India;
11. Proceedings of the Institution of Civil Engineers, Kingston et al (2007), Creating child friendly cities: the case of Denver, USA;
12. UNICEF Innocenti Research Centre International Secretariat for Child Friendly Cities (2004), Building Child Friendly Cities A Framework for Action;
13. World Vision International (2014), Voices from Urban Slums Just Cities for Children.